

Петько Л. В. Написание и защита рефератов на иностранном языке по профессии – один из путей подготовки студентов к обучению в магистратуре.

В статье представлен инновационный опыт организации подготовки к вступительным экзаменам по иностранному языку в магистратуру путём написания и защиты реферата по профессиональной направленности.

Ключевые слова: иностранный язык, обучение, студент, магистратура, креативность, самостоятельность.

Petko L. Writing and defense of a report in foreign language (in the professional way) as one of the means of students' preparation for teaching in magistracy.

The article presents an innovative experience of organization of system of individual-research works for students in the way of the writing of report in foreign language for entering to magistracy.

Keywords: foreign language, training, students, magistracy, creative, independent.

Піддячий В. М.
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих НАПН України

ЕСТЕТИЧНЕ ПОЧУТТЯ В КОНТЕКСТІ СТОСУНКІВ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА СТУДЕНТОМ

Досліджено роль викладача в системі освіти України, розкрито визначення та структуру категорії “естетичне почуття”, розглянуто дефініцію поняття “стосунки” та його зв’язок із спілкуванням, досліджено природу педагогічного спілкування та його значення, розкрито вплив педагогічного спілкування на емоційно-почуттєву сферу студента, розглянуто закономірності впливу почуттів на поведінку, вказано на місце естетичного почуття в контексті стосунків між викладачем та студентом.

Ключові слова: викладач, студент, естетичне почуття, стосунки, спілкування, педагогічне спілкування, емоції, почуття, прекрасне, піднесене, комічне, трагічне, потворне.

Ключовою фігурою у системі освіти є педагог, адже саме через його діяльність реалізується державна політика щодо зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу цілої нації, розвитку вітчизняної науки і техніки, збереження і примноження культурної спадщини [5]. Його професійним обов’язком є виховання та навчання підростаючого покоління. Він має забезпечувати реалізацію головної мети освіти, яка полягає у створення умов для набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, естетичної, правової, трудової та екологічної культури [4]. Потрібно усвідомлювати, що вирішальною силою і одночасно основною стратегічною метою розвитку незалежної Української держави є Людина, її ідейні устремління, моральні принципи, творчий потенціал. Саме на її розвиток повинна бути спрямована діяльність всієї системи освіти через педагога, зокрема викладача. Суттєва роль у цьому процесі виховання та навчання належить естетичним началам, які пронизують усе життя людини, її працю, побут, взаємовідносини з людським оточенням [7, с. 30-51]. У зв’язку з цим дослідження естетичного почуття в контексті стосунків між викладачем та студентом є актуальним та становить предмет даного дослідження.

Аналізу естетичного почуття присвячені праці вітчизняних вчених: І. А. Зязюна, В. О. Кудіна, Л. Т. Левчук та ін. Дослідження педагогічного спілкування відображені у напрацюваннях І. А. Зязюна, В. А. Кан-Калік, А. А. Леонтєва, А. С. Макаренка,

В. О. Сухомлинського та ін.

Метою статті є розкрити значення естетичного почуття в контексті стосунків між викладачем та студентом.

Для реалізації мети були поставлені такі завдання: 1) з'ясувати визначення та специфіку категорії “естетичне почуття”; 2) дослідити сутність педагогічного спілкування, його вплив на емоційно-почуттєву сферу студента; 3) з'ясувати значення естетичного почуття в контексті педагогічного спілкування.

Під естетичним почуттям прийнято вважати один із найскладніших видів духовного переживання людини, яке виникає на основі суспільних та культурних чинників [6, с. 48]. Воно формується та розвивається в результаті впливу оточуючого світу на особистість [9, с. 13]. Його викликають явища об'єктивної дійсності, які можуть бути прекрасними, піднесеними, комічними, трагічними чи потворними.

У літературі зустрічається величезна кількість визначень зазначених естетичних категорій, які в кожному епоху, у багатьох дослідників мали свою специфіку і відрізнялись одне від одного. Проте, узагальнено їх можна охарактеризувати так: прекрасним називають те, що є пропорційним, помірним, величним, гармонійним, витонченим, граціозним, приємним, яскравим, впорядкованим та відносно досконалим і викликає у людини задоволення; під піднесеним розуміють стан збудження, бадьорості, захоплення, натхнення тощо; комічним називають все те, що викликає радісний сміх, який виникає в результаті душевного стану задоволення; до трагічного відносять те, що викликає важкий душевний стан, страждання, страх, співчуття тощо; до потворного належить все те, що викликає огиду, осуд та відвернення.

З'ясувавши визначення та специфіку категорії “естетичне почуття”, перейдемо до розгляду можливості її застосування у сфері стосунків між викладачем та студентом. Під стосунками прийнято вважати “зв'язки та взаємини, які виникають між людьми в процесі спілкування” [1, с. 1398], через яке відбувається передача, вираження або обмін ідеями та знаннями за допомогою використання усної та письмової мови. Отже, виходячи з даного визначення стосунки між викладачем та студентом можливі лише через спілкування, яке становить основу міжособистісних ставлень, адже через нього приходять до взаєморозуміння, навчаються подобатись, впливати і довіряти один одному, започатковувати і розривати стосунки, дізнаватись про самих себе та про інших. Зазначимо, що у даному дослідженні розглядатиметься не спілкування взагалі, а саме педагогічне спілкування, як його вид.

Педагогічне спілкування є видом професійного спілкування. Його визначають як систему соціально-психологічної взаємодії між педагогом та вихованцями, яка полягає в обміні інформацією, чиненням виховного впливу та організацією спілкування за допомогою комунікативних засобів [8, с. 12]. Педагогічне спілкування має забезпечувати організацію продуктивної взаємодії між викладачем та студентом, сприяти самоствердженню особистості студента, виражати зацікавленість педагога у допомозі студенту при вирішенні навчально-виховних завдань.

Акцентуємо на тому, що одним із завдань ВНЗ є організація навчально-виховного процесу у відповідності з максимальною реалізацією його основних функцій: навчання, виховання та розвитку особистості студента. В контексті цього, спілкування між викладачем та студентом при вирішенні навчальних завдань має сприяти встановленню психологічного контакту між ними, формуванню позитивної мотивації до навчання у студента, стимулювати його до пізнавального пошуку та рефлексії. По відношенню до реалізації завдань виховного процесу, педагогічне спілкування має сприяти налагодженню взаємопорозуміння між викладачем та студентом щодо їх взаємодії у навчальній діяльності, створенню сприятливих психологічних умов для розвитку особистості студента через предмет, який викладає педагог, має спрямовувати формування міжособистісних ставлень у колективі, допомагати подолати у студента скованість,

невпевненість та сором'язливість, які гальмують розвиток його особистості. Крім того, через спілкування створюються психологічні ситуації, які стимулюють до самоосвіти та самовиховання, що сприяє професійному саморозвитку студента. Через нього проявляються індивідуально-типологічні особливості вихованця, коректуються розвиток та становлення його важливих особистісних якостей.

А. С. Макаренко вказував на те, що добре сказане ділове, міцне слово має величезне значення. Педагог повинен вміти сказати так щоб вихованці відчували у його словах його волю та його особистість, а цьому потрібно вчитися [11, с. 242]. Сухомлинський у свій час наголошував на тому, що слово, яке зачіпає процеси, що відбуваються в душі, є найважливішим засобом впливу на поведінку та працю людини, її стосунки з оточуючими [13, с. 160]. Відповідно, пріоритетним завданням для викладача має бути організація оптимального спілкування із студентами. А. А. Леонтьєв оптимальним спілкуванням називав таке спілкування педагога з вихованцями у процесі навчання, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації учнів, творчого характеру їх навчальної діяльності та формування особистості вихованця. Воно має забезпечувати сприятливий емоційний клімат для навчання та перешкоджати виникненню психологічних бар'єрів. Через нього повинне забезпечуватись управління соціально-психологічними процесами в колективі [10, с. 13].

Словом викладач впливає на емоційно-почуттєву сферу студента і цей процес є зворотнім. Емоції та почуття виникають як реакція на подразники зовнішнього світу. Вони відображають особливості психіки, тому викладачу важливо знати на що звертати увагу та як його інтерпретувати. К. Д. Ушинський зазначав, що “ніщо – ні слова, ні думки, ні навіть вчинки наші не виражають так ясно і вірно нас самих і наші ставлення до світу, як наші почуття: у них чутний характер не окремої думки, не окремого рішення, а всього змісту нашої душі і її устрою” [14, с. 79].

Знаючи реакції студента на ласку, заохочення, різку критику, погану оцінку, насмішки, байдужість або зацікавленість оточуючих можна дізнатися про суттєві риси його особистості. Знання того, що насправді зачіпає студента або навпаки – не зачіпає, як він реагує на окремі події (бурхливо або спокійно), чи виявляє свої переживання, чи починає в результат цього діяти і як, це все дає додаткові уявлення про його особистість. Науковці акцентують на тому, що як тільки викладач починає взаємодіяти із студентами починається практична психологія. Індивідуальні особливості студентів, які проявляються через їхні почуття, дозволяють педагогу підібрати потрібний підхід до організації взаємодії з ними та зрозуміти причини виникнення невдач при виконанні навчально-виховних завдань. Почуття студента виражаються у його міміці (погляді, посмішці, нахмурених бровах, жестах тощо), інтонації, мовленні (радісність, хвилювання, печаль, сердитість тощо), незвичайності поведінки тощо. Найбільш чітко вони проявляються у їхніх вчинках. Через почуття формується духовність студента та визначається вектор розвитку його особистості. Вони впливають не тільки на його настрій, але й викликають нові ідеї та прагнення, впливають на поведінку та змінюють її.

Тільки почуття, які глибоко зачепили та викликали відповідні дії та вчинки, тобто закріпились у поведінці, можуть змінити внутрішній світ студента. Викладачу важливо знати, що існують почуття, які призводять до дій з боку студента та почуття, які студент переживає пасивно. У зв'язку з цим, потрібно мати уявлення про те, до чого студенти ставляться байдуже або зневажливо, також варто знати, що їх захоплює та зачіпає, що їм подобається і які цьому причини. Викладачу необхідно враховувати, що при організації оптимального спілкування із студентом варто зважати на такі чинники: 1) студенти є більш піддатливими до впливу з боку викладачів, які їм подобаються; 2) студенти часто приймають рішення спираючись на свої емоції, які інколи після їх реалізації намагаються обґрунтувати за допомогою логіки.

Всі ці чинники можна об'єднати за їхнім впливом на емоційно-почуттєву сферу

студента. Для визначення понять “емоції” та “почуття” використаємо підхід запропонований С. У. Гончаренко. Відповідно до нього під емоціями слід розуміти “реакції людини ... на дію внутрішніх і зовнішніх подразників, які мають яскраво виражене суб’єктивне забарвлення і охоплюють усі види чутливості й переживань. Завдяки емоціям люди не лише відчувають, сприймають, уявляють чи розуміють навколишню дійсність, а й переживають її” [3, с. 156]. Почуттями називають форму “суб’єктивного, безпосередньо переживаного відношення людини до явищ навколишньої дійсності, до інших людей і їхніх вчинків, до самого себе і своїх дій [3, с. 371].

Отже, виходячи з цього, почуття та емоції є невід’ємними атрибутами життя людини. Вони становлять предмет естетики. Естетика (давньогрецьке “αἰσθητικὸς” – сприймаючи, переживаю [12, с. 70] або чуттєво сприйманий [6, с. 6]) є наукою про є наукою про почуття та почуттєвість людини [2, с. 23]. Усі почуття можна поділити на позитивні та негативні і об’єднати їх загальним поняттям “естетичне почуття” [12, с. 72]. До позитивних почуттів належать прекрасне, піднесене і комічне, до негативних – потворне та трагічне. У зв’язку з тим, що викладач як правило є морально, інтелектуально та соціально вищий за студента, він у непрямій формі має задавати напрямок та умови траєкторії їхньої взаємодії шляхом цілеспрямованого впливу на емоційно-почуттєву сферу студента через використання зазначених категорій.

Педагог має вміти викликати як позитивні (прекрасне, піднесене та комічне) так і негативні (трагічне та потворне) почуття. А для цього йому потрібно знати, що почуття прекрасного викликається у стосунках між викладачем та студентом в результаті візуального, нюхового та кінестетичного контакту між ними. Тому, щоб педагог міг викликати у студента це почуття він має візуально охайно виглядати починаючи від зачіски, закінчуючи взуттям, володіти виразною невербальною комунікацією та мати приємний запах. Почуття піднесеного викликається переважно через слуховий контакт при спілкуванні, тому голос педагога має добре звучати, мовлення бути виразним, ритмічним та з потрібною швидкістю, його зміст повинен бути цікавим, захоплюючим, зрозумілим, переконливим та загальноновизнаним з боку тих хто його слухає. Почуття комічного викликається переважно через слуховий контакт. У зв’язку з цим викладачу потрібно вміти розповідати, що викликають сміх, таким чином піднімаючи настрій у студентів. Використання даного прийому передбачає створення максимально коротких пауз для відпочинку та відновлення сил у студентів з метою подальшої продуктивної навчальної взаємодії з ними. Крім цього, хороший настрій підтримує високу пізнавальну активність. Як наслідок, це забезпечує високий результат успішності навчання, оскільки яскраві образи, що викликають сміх швидко і на довго запам’ятовуються. Якщо це поєднати із навчальним матеріалом, то рівень засвоєння студентами навчальної програми значно підвищиться. Щодо почуття трагічного, то зважаючи на загальну гуманізацію освіти України, викладач має користуватися ним обережно, оскільки воно пригнічує особистість студента, знижуючи при цьому його навчальну та життєву активність. Проте, існують окремі випадки, коли його використання у виховних цілях, не дивлячись на зазначену шкоду є потрібним. Це стосується боротьби із девіантною поведінкою студента, яка є антигуманною по відношенню до самого педагога та оточуючих людей. Сюди можна віднести прояви вживання психотропних збуджуючих речовин, які спостерігаються під час навчально-виховного процесу, вияви сильної агресії на основі особистих неприємностей тощо. Але навіть у таких випадках педагог має себе контролювати і знати міру. При цьому, не варто викликати дане почуття для покарання за неуспішне навчання студента, оскільки цьому можуть бути різні причини (відсутність мотивації, надмірна трудова активність паралельно із навчанням тощо) у такому випадку до нього потрібно знаходити інший підхід, який мотивував би студента до змін у даному напрямі не залежно від чийогось зовнішнього контролю або впливу. Це є складнішим, але ефективнішим. Почуття потворного має викликатись викладачем у студента для боротьби на

гуманістичних та етичних засадах із виявами поганої поведінки та підготовки студентів, їх недбалості по відношенню до навчання, до себе, до оточуючих тощо.

Отже, ефективність взаємодії між педагогом та студентом залежить головним чином від естетичних чинників, а саме від того на яких почуттях відбуватиметься їхня взаємодія та взаємовплив. Вміючи впливати на почуття студентів викладач зможе управляти їхньою навчальною підготовкою та проводити їхнє виховання і соціалізацію на гуманістичних засадах.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Сочинения : в 14 т. / Г. В. Ф. Гегель ; перевод В. Г. Столпнера. – М. : Государственное социально-экономическое издательство, 1929– . – Т.12. – 1938. – 472 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С. У. Гончаренко. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
4. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/page1>.
5. Державна програма “Вчитель” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF>.
6. Естетика : підручник / [Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк]; за ред. Л. Т. Левчук. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К. : Вища шк., 2005. – 431 с.
7. Зязюн І. А. Національна державна комплексна програма естетичного виховання / І. А. Зязюн, О. М. Семашко // Рідна школа. – 1995. – № 12. – С. 30-51.
8. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении : кн. для учителя / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
9. Кудин В. А. Избранные произведения в 5-ти томах. – Том IV. Эстетика и творчество / В. А. Кудин. – К. : Новый мир, 2009. – 328 с.
10. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А. А. Леонтьев. – М. : Знание, 1979. – 47 с.
11. Макаренко А. С. Сочинения : в 7 т. / А. С. Макаренко. – М. : Изд. Акад. пед. наук, 1959. – Т. 5. – 1960. – 559 с.
12. Педагогічна майстерність : підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – [3-тє вид., допов. і переробл.]. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.
13. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 5. – 1977. – 639 с.
14. Ушинский К. Д. Педагогические сочинения : в 6 т. / К. Д. Ушинский ; сост. С. Ф. Егоров. – М. : Педагогика, 1988. – Т. 6. – 1990. – 528 с.

Поддячий В. Н. Эстетическое чувство в контексте отношений между преподавателем и студентом.

Исследовано роль преподавателя в системе образования Украины, раскрыты определение и структура категории “эстетическое чувство”, рассмотрена дефиниция понятия “отношения” и его связь с общением, исследовано природу педагогического общения и его значения, раскрыто влияние педагогического общения на эмоционально-чувственную сферу студента, рассмотрено закономерности влияния чувств на поведение студента, указано на место эстетического чувства в контексте отношений между преподавателем и студентом.

Ключевые слова: преподаватель, студент, эстетическое чувство, отношения, общение, педагогическое общение, эмоции, чувства, прекрасное, возвышенное, комическое, трагическое, безобразное.

Piddyachiy V. M. Aesthetically feeling in the context of relations between a lecturer and student.

Researched the role of lecturer in the educational system of Ukraine, revealed determination and structure of category “aesthetically feeling”, reviewed definition of concept “relationships” and its relation with communication, researched the nature of pedagogical communication and its significance, revealed influence of pedagogical communication on emotionally- sensuous sphere of student, reviewed regularities influence of senses in behavior of student, showed the place of aesthetically feeling in the context of relations between a lecturer and student.

Keywords: *lecturer, student, aesthetically feeling, relationships, communication, pedagogical communication, emotions, senses, the beauty, sublime, comic, tragic, ugly.*

Притуленко І. В.
Українська інженерно-педагогічна академія

ПОБУДОВА УЗАГАЛЬНЕНОЇ КОМПЛЕКСНОЇ МОДЕЛІ З ЛОГІЧНОГО СТРУКТУРУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ ПРАВА

У статті проаналізовано структурно-логічні моделі навчального матеріалу та обґрунтовано необхідність побудови узагальненої комплексної моделі з логічного структурування професійної інформації майбутніх молодших спеціалістів з права.

Автор визначає алгоритмізовану внутрішню будову узагальнена комплексна модель з логічного структурування професійної інформації.

Ключові слова: *комплексна модель, логічне структурування, професійна інформація, майбутні молодші спеціалісти з права.*

Постановка проблеми. Вища освіта, на відміну від інших напрямів освіти, має свою власну лінію розвитку, складну й своєрідну динаміку. У ній відбуваються зміни, зумовлені нагальними потребами суспільного розвитку [5]. Поступове накопичення цих змін приводить до необхідності підвищення якості професійної підготовки, що висуває нові вимоги до побудови структурно-логічних моделей змісту професійної інформації.

Володіння навичками логічного мислення є найважливішим важелем професійного становлення майбутніх молодших спеціалістів із права, при цьому не можна обійтися без фундаментального вивчення дисциплін професійного циклу, адже вони є підґрунтям для формування професійних умінь із логічного структурування професійної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення психолого-педагогічної літератури й нормативних документів виявило, що сучасні уявлення про навчальну дисципліну закріплюються в її узагальненій дидактичній моделі. За твердженням І. Журавлева й А. Петрівського, цей підхід дозволяє конструювати зміст навчальної дисципліни.

Проблема відбору та структурування змісту навчальних курсів займає одне із центральних місць у сучасній дидактиці та привертає до себе увагу широкого кола дослідників. Різні підходи до вирішення цієї проблеми розкриті в працях В. А. Белікова, М. А. Данилова, Ю. І. Дикої, Л. В. Занкової, Л. Я. Зоріної, А. Н. Крутського, В. Н. Мощанського, В. Г. Розумовського, К. М. Сосницького, А. М. Сохора, А. І. Уман, А. В. Усової, В. Ф. Шаталова, П. М. Ерднієва та ін., але при цьому не були враховані форми мислення для формування професійних умінь із логічного структурування професійної інформації.

Зазвичай вивчення студентами навчальних предметів відбувається, від часткового до загального. Як показує практика, увага студентів, як правило, зосереджується на конкретних фактах, визначеннях, законах, але не на їх взаємозв'язках. Узагальнення знань, їх систематизації, усвідомлення структури в цьому разі не відбувається. Студент не розуміє, що є головним, а що – другорядним, що є причиною, а що – наслідком, який закон фундаментальний, а який – частковий, правильний лише за певних умов, припущеннях, спрощеннях, зрештою, яка ієрархія елементів і блоків професійної інформації. Отже, постає проблема необхідності врахування чіткості логіки при формуванні в майбутніх фахівців професійних умінь із логічного структурування професійної інформації.